

СОЦІОЛОГІЯ ОСВІТИ

УДК 316.4

Т. О. СЕРГА

ОСВІТА ЯК ФАКТОР НАЦІЄТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Статтю присвячено обґрунтуванню зв'язку процесів націєтворення в Україні з функціонуванням інституту освіти та характеристикі націєтворчої функції освіти. Окреслено основні чинники забезпечення ефективності націєтворчої функції освіти, серед яких – формування національної ідеї, створення умов для національної ідентичності та розвитку національно свідомої політичної і соціальної еліти.

Ключові слова: *освіта, мова, еліта, нація, націєтворення, суспільство, держава, політична культура, національні традиції, національна ідея, громадянське суспільство.*

У сучасних умовах глобалізації, розширення комунікацій і взаємодії народів і культур суттєво посилюється націєтворча функція освіти, особливо для тих країн, які, як і Україна, вступили у процес самостійного державотворення з одночасною інтеграцією в європейське та світове співтовариство. Націєтворча функція освіти потребує визначення і технології реалізації в сучасному суспільстві. В умовах, коли український народ увійшов у нову еру свого історичного розвитку, національне виховання та освіта найбільше відповідають потребам відродження і становлення України як європейської держави із віковою історією, культурою, духовними надбаннями. Це служить формуванню духовного світу особистості, національного характеру й темпераменту, народної моралі й етики, естетики, національної свідомості. Тому взаємозв'язок освіти з процесами націєтворення в нашій державі та увага науковців до цієї проблематики є найважливішою на сьогодні.

Серед найбільш опрацьованих аспектів проблематики українського націєтворення – такі:

– загальні питання етнонаціонального розвитку (яким присвятили свої праці В. Бабкін, О. Беренштейн, І. Варзар, В. Горбатенко, В. Свтух, Н. Зіневич, В. Зінич, О. Картунов, В. Котигоренко, І. Курас, М. Михальченко, Л. Нагорна, С. Римаренко, Ю. Римаренко, С. Суглобін, Ю. Шаповал, Л. Шкляр та ін.);

– сутність і зміст української політичної нації (М. Вівчарик, О. Ляшенко, О. Майборода, М. Степико, О. Хорошилов, С. Цикурченко);

– погляди попередників, особливо західноєвропейських учених, на феномен нації (М. Бобрович, Г. Касьянов, А. Козінг, В. Лісовий, О. Міллер, Е. Поздняков, О. Проценко);

– етнічні чинники розвитку української нації (А. Бичко, І. Бичко, Р. Додонов, С. Здіорук, В. Крисаченко, О. Мостяєв, Б. Попов, В. Школьник);

– сутність і специфіка української національної ідеї (Є. Бистрицький, В. Заблоцький, О. Забужко, О. Киричук, М. Култаєва, В. Медведчук, С. Телешун, А. Черненко, З. Швед), національної культури (М. Попович, В. Скуратівський, А. Шевченко), національної свідомості (І. Кресіна, В. Пустотін, В. Ткаченко);

– національна й етнічна ідентичність (розвідки українських учених: І. Вільчинська, І. Дзюба, А. Колодій, С. Куцепал, М. Обушний, М. Розумний, Т. Рудницька, Ю. Саєнко, М. Шульга; зарубіжних науковців, зокрема, з української діаспори: А. Мотиль, Т. Кузьо, Н. Попсон, І. Прізел; представників російських наукових кіл, а саме О. Волкогонової, Г. Солдатової, І. Татаренко);

– різні аспекти громадянського суспільства, в якому розгортаються найбільш яскраві процеси самоорганізації (праці В. Андрущенко, В. Баркова, Ю. Баумана, А. Білоуса, В. Воронкової, В. Гаєця, А. Карася, Б. Кухти, М. Мокляка, Р. Павленка, І. Паська, Я. Паська, В. Полохала, Т. Розової, Р. Рябова, С. Фареника, І. Хмелька, В. Шамрай, В. Шинкарука та ін.);

– аналітичні розвідки з історії України, зокрема, таких науковців, як В. Батюк, Б. Вол, Я. Грицак, Я. Малик, О. Михайлюк, Н. Полонська-Василенко, Й. Рисіч, В. Смолій, В. Степанков, О. Субтельний, В. Чуприна, та роботи з питань історичної пам'яті й історичної свідомості (В. Вашкевич, В. Жадько).

Окремою ланкою стоять розвідки, присвячені історичному розвитку української етнонаціональної спільноти через призму пошуку механізмів як класичного, так і вітчизняного націєтворення (зокрема, праці В. Крисаченка, М. Степика). Адже стан невизначеності, у якому перебуває Україна, для пошуку можливих векторів розвитку потребує не тільки методу “спроб і помилок”, а й використання прикладів, які б допомогли цих помилок уникнути. Зокрема, поширена тенденція до експлікації прикладів західних держав-націй. Але ми маємо можливість використовувати в ролі прикладів власний досвід державотворення, розбудови демократії, формування громадянського суспільства. На відміну від досвіду інших країн, цей досвід може не відповідати вимогам постіндустріальної епохи, але він містить природні для українства тенденції.

Тому логічні застереження від копіювання досвіду зрілих націй без належного врахування власних можливостей наголошують на необхідності напрацювання філософського підґрунтя з урахуванням українського досвіду.

Мета статті – обґрунтувати вплив інституту освіти на процеси націєтворення в Україні та окреслити основні чинники забезпечення ефективності націєтворчої функції освіти.

Одним із основних завдань сучасної школи є формування в учнівської молоді національної свідомості. На це націлюють державні документи в галузі освіти [1]. Основними завданнями сучасної школи є забезпечення умов для виховання школяра як громадянина України, вільної, демократичної, життєво й соціально компетентної особистості, здатної здійснювати

самостійний вибір і приймати відповідальні рішення у різних життєвих ситуаціях. Освітній простір має забезпечити умови для інтелектуального, соціального, морального й фізичного розвитку та саморозвитку учнів, виховання громадянина-патріота, особи, що визнає освіченість, вихованість, культуру як найвищі цінності, незамінні чинники переходу України до сталого людського розвитку. Національна свідомість, інтелект, духовне і фізичне здоров'я людини набувають всезростаючого значення.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства перед освітою стоїть завдання консолідації нації з метою реалізації політичних, економічних і соціальних реформ. А цей процес неможливий без відродження і формування духовності нації, національної свідомості й самосвідомості. Саме під впливом історичної пам'яті відбувається процес "соціального наслідування", у результаті якого зберігаються найбільш суттєві соціально-психологічні характеристики, завдяки яким нація зберігає себе. На етапі самовизначення кожна нація повинна усвідомити сама себе, свої інтереси, потреби, своє місце в світі, тобто сформувані свій національний світогляд [2, с. 19].

Націєтворча функція освіти передбачає, що існують певні національні цінності й форми суспільного буття, які й сприяють наслідуванню культури та збереженню суспільства. Таким чинником, насамперед, виступає національна ідея. Національна ідея – це низка питань, викликів та відповідей на них, що становлять у конкретній історичній практиці буття народу, у різноманітний спосіб формулюються і усвідомлюються всіма можливими формами його духовного екзистенціювання: моралі, звичаєвості, політики, мистецтва, релігії, філософії. Національна ідея стає силою, що не тільки спонукає людину до активної суспільної позиції і діяльності, а й безпосередньо підіймає її у власній самосвідомості до рівня суб'єкта історії і культури. Але визначення національної ідеї – складний та довгий процес, її неможливо нав'язати зверху, вона може тільки викристалізуватися у суспільній свідомості за умов національної консолідації.

Освіта є тією соціальною інституцією, яка, здійснюючи ідентифікацію людей та соціальних спільнот, забезпечує культурно-національну гетерогенність і водночас цілісність і стабільність суспільства [6, с. 55–68]. Проте, здійснюючи тривалий час ідеологічну індокриніацію українського народу, система освіти неспроможна була реалізувати ідентифікаційну функцію як національно-культурну. Наслідком цього є маргінальна особистість, збайдужіла до національної мови, історії, культурних традицій. Маргінал являє собою пересічну людину, яка вагається між двома культурами й не може ідентифікувати себе з жодною з них. Тому освіта повинна повернути суспільство до культурно-духовних витоків.

Виділення рівнів функціонування освіти дає можливість визначити її домінуюче чи підлегле становище відносно суспільства (здатність впливати на його розвиток, чи, навпаки, пристосування до суспільних змін). З цього погляду націєтворчу функцію за рівнем реалізації слід визнати в су-

часній Україні як функціональну невідповідальність. Відсутність загально-визнаної національної ідеї та неавторитетність політичної еліти унеможливають виконання націєтворчої функції освітою [5, с. 177–186].

Інститути, які відповідають за соціалізацію дітей і юнацтва, наприклад, сім'я та школа, можуть бути компетентними в багатьох галузях знань і водночас набагато менш компетентними у своїх знаннях про політичний світ, ніж ті заклади, які здійснюють політичну соціалізацію в період дорослості (наприклад, політичні партії і рухи). Тому освіта майже не впливає на політичну соціалізацію особистості, а поняття нації найчастіше розглядається саме відносно нації політичної.

Основне призначення політичної соціалізації полягає в передачі політичної культури від одного покоління до іншого, від однієї соціальної групи до іншої. Культурна трансмісія здійснюється трьома шляхами. Перший – це підтримання й збереження існуючої політичної культури. Він пов'язаний, як правило, з передачею політичних поглядів, норм, цінностей, орієнтацій тощо від старшого покоління до молодшого – від батьків до дітей, від учителів до учнів, від викладачів до студентів тощо, причому старше покоління виступає в ролі контролера цього процесу. Другий шлях – перетворення й переробка як попередньої, так і сучасної політичної культури. Він зумовлений постійними змінами, які відбуваються в економічній, соціальній та політичній структурах суспільства. Третій шлях – створення нової політичної культури. Ним ідуть, переважно, ті країни, які вперше здобули можливість вибору самостійного економічного, соціального й політичного шляху розвитку.

Україна, яка опинилася в ситуації створення нового політичного шляху та політичної культури потребує від власних громадян певного рівня знань. Люди, позбавлені знань, приречені на безсловесність і скініння. “Коллективне несвідоме” все ще процвітає на українських теренах, незважаючи на всі красиві слова про формування громадянського суспільства, піднесення політичної культури на новий рівень, просування до справжньої демократії. І створення державної системи освіти як інструмента захисту суспільства від натиску самої держави не буде нонсенсом. Згідно з історією, сучасна держава, що базується на засадах плюралістичної демократії, бере на себе основний тягар освіти мас, аби не дати змоги застигнути свідомості людей, особливо молодих, у формах якоїсь однієї ідеологічної течії і завдяки цьому не підірвати свої плюралістичні основи. Але щоб цілі освіти не спотворювалися, право контролю за її програмуванням має взяти на себе громадянське суспільство, що формується, і створені ним спеціальні структури.

Чинники ефективності націєтворчої функції освіти варто визначити відповідно до суб'єктів націєтворення. На крутих поворотах історії, у хвилини скрути кожна нація завжди з надією дивилась на духовну частину своєї еліти – інтелігенцію. В цьому відношенні не є винятком і наш народ. Сьогодні українська інтелігенція все активніше заангажовується у процесі державотворення та націєтворення. Система тоді функціонує ефективно,

коли всі її елементи вибудовані логічно, науково, послідовно. Особливо це характерно для соціально-політичної сфери життя суспільства, де без важених наукових підходів, належного досвіду роботи в гуманітарній галузі, соціальній політиці тощо поступ неможливий. Як зазначав свого часу ще І. Франко, саме інтелігенція має найпотужніший націєтворчий потенціал. Його слова є найактуальнішими саме сьогодні, коли Україна намагається створити таку єдину етнічну й політичну націю: “Перед українською інтелігенцією відкривається тепер величезна дійова задача – витворити з величезної етнічної маси українського народу українську націю, суцільний культурний організм, здібний до самостійного культурного й політичного життя, відпорний на асиміляційну роботу інших націй, звідки б вона не йшла, та при тім податний на присвоювання собі в найширшій мірі і в якнайшвидшій темп загальнолюдських культурних набутоків, без яких сьогодні жодна нація і жодна, хоч і сильна, держава не може состоятися”.

Вплив інтелігенції на націєтворчі процеси здійснюється у трьох основних напрямках:

а) через безпосередню і опосередковану участь інтелігенції в роботі владних структур;

б) участь представників інтелігентських кіл у роботі політичних партій, рухів, громадських організацій та асоціацій;

в) вплив на свідомість суспільства засобами художньої літератури, преси, радіо, телебачення, через гуртки художньої самодіяльності.

Крім того, тільки інтелігенція здатна сформулювати та акумулювати національну ідею таким чином, щоб вона з неусвідомленого, невловимого відчуття перетворилася на свідоме та вербалізоване у гаслах та суспільній думці знання. Національна ідея – головний чинник націєтворення, оскільки згуртованість людей завжди потребує ідейного підґрунтя, а освіта – головний канал передачі інформації між поколіннями. Національна ідея покликана виконати щонайменше п’ять соціальнообілізуючих функцій:

– визначити місце нації у глобальному просторі та часі, тобто її національний хронотоп;

– узаasadничити витоки нації та її історичні ідентифікатори;

– обґрунтувати загальносуспільну стратегію розвитку і зрозумілий та достатньо привабливий образ як близького в часі, так і віддаленого майбутнього;

– віднайти взаємозв’язки між загальноприйнятими національними цінностями та цінностями кожної із соціальних груп зокрема і, так само, із загальнолюдськими цінностями, забезпечивши в такий спосіб найголовнішу потребу національної безпеки – внутрішній та зовнішній вектори порозуміння й злагоди;

– надати передбачуваності діям влади й обґрунтувати право владних структур на керування суспільством і зовнішню репрезентацію нації.

Верхівкою інтелігенції є суспільна еліта. На практиці Україна не має сьогодні такої еліти, яка була б у змозі продукувати національну ідею та слугувати суб'єктом націєтворення. Так, директор російських і азійських програм вашингтонського Інституту світової безпеки М. Злобін зазначає: “Я глибоко переконаний, що українська еліта сьогодні не є національною. Це випадкова еліта, тимчасова, яка монополізує право називатися елітою, опинившись нагорі в результаті розпаду СРСР і якихось випадкових зв'язків, знайомств, грошей, доступності власності, розподілу майна, компромісу тощо. Але це не еліта, яка пройшла через нормальний процес політичного відбору, навчання, конкуренції. Національні лідери не народжуються так, як народжувалися лідери пострадянського простору. Вони не національні лідери” [4, с. 99–107].

У наукових дослідженнях також відзначено, що істотним чинником народження й зміцнення націєтворчого потенціалу й водночас ефективним соціально-психологічним механізмом виховання громадянськості як системної характеристики особистості, що опосередковує її взаємодію з етносом, нацією, державою, є національна ідентифікація. Остання розглядається як процес і результат. Ідентифікація як процес є поступово усвідомлюваним емоційно-когнітивним ототожненням суб'єктом себе з іншим суб'єктом, соціальною групою, етносом, державою й прийняттям як власних їхніх норм, цінностей, взірців поведінки. Її основними складовими є емоції й почуття; той чи інший рівень свідомості; особисті, родинні, громадянські, національні та абсолютні цінності; соціальні вміння й навички. Ідентифікація як кінцевий результат – це передусім свідома активна громадянська позиція особистості, що виявляється в суспільно-політичній, громадсько-корисній, комунікативній та спрямованій на самопізнання, самооцінку, самореалізацію, самовдосконалення активності.

Отже, питання національної ідентичності, національних інтересів України, подальшого буття українського народу як суб'єкта історії є чи не визначальним в оцінюванні діяльності української еліти та значущості першорядних завдань, які висувуються на порядок денний.

Упродовж всього XIX і початку XX ст. українські мислителі шукали такий духовний стрижень, який міг би стати об'єднуючою ідеєю українського суспільства, стимулював боротьбу за національну незалежність. Таким стрижнем має бути національна ідея. У процесі її розвитку поступово викристалізуються дві традиційні лінії, які мали методологічне значення для формування національної свідомості населення України. Це національно-етнічна та національно-державницька лінії. Сьогодні домінуюче значення має національно-державницька ідея, сутністю якої є те, що всі народи, які населяють Україну, є рівноправними громадянами Української держави. Національна ідея, попри всі політичні та економічні негаразди, з кожним роком стає об'єднуювальним фактором українського суспільства.

Національна ідея як чинник націотворення повинна ретранслювати основні соціальні цінності. Основні національні цінності – державність, традиції, мова. Ефективність націєтворчої функції освіти буде формуватися саме за відповідності освіти кожному з цих складників. Розглянемо їх детальніше.

Державність. Першим найважливішим чинником оптимізації національно-державницької самосвідомості є формування власної еліти, яка б була у змозі вербалізувати все розмаїття якостей нації, репрезентувати їх та постійно корегувати зміст національної свідомості. Багатоаспектна самореалізація будь-якої нації, в тому числі й у сфері державотворення, можлива лише тоді, коли її еліта розглядає себе як іманентну, тобто як персоналіфікацію свідомої сили нації, як чинник національного самоутвердження, національної самосвідомості.

Другим важливим моментом ефективності державотворення є усвідомлення нацією консолідуючого парадигмального вектора перспективного цілепокладання. Закріплення його у самосвідомості дає можливість створювати єдині підходи до осмислення та оцінки стану справ нації, прогнозувати стратегічні напрями її розвитку. Йдеться про наявність національної ідеологічної концепції, певної практичної свідомості нації, спрямованої на її самореалізацію, в тому числі й у сфері державотворення. Оскільки таких цілеспрямованих і продуктивних устремлінь у галузі національної ідеології та ідеології державотворення у нас практично й досі не існує, то це негативно позначається і на внутрішній, і на зовнішній політиці країни.

Національні традиції. Через певні історичні обставини і, перш за все, через економічну кризу та кризу соціальних і політичних структур, Україна постала перед необхідністю формування такого типу національної культури, який би, з одного боку, органічно вписувався в систему цивілізованих політико-культурних відносин сучасного світу, а з іншого – максимально враховував би національні й релігійні традиції, які сформувалися упродовж століть. Цей шлях поєднує два взаємодоповнювальні процеси: десоціалізацію і ресоціалізацію, що й відбувається зараз в Україні. Десоціалізація – це процес відмови від старих цінностей, норм, ролей і правил поведінки. Ресоціалізація – процес навчання новим цінностям, нормам, ролям і правилам поведінки. Особливості початкової соціалізації полягають у тому, що людині доводиться адаптуватися до політичної системи й норм культури, ще не розуміючи їхньої сутності і значення.

Мова. Значна кількість дослідників наполягає на значущості мовного фактора для самого формування нації та національної самосвідомості. Безперечно, існують приклади кількомовних націй, і не можна говорити про мовну єдність як неодмінний атрибут нації.

Але у випадку, коли національна самосвідомість деформована тривалим зовнішнім впливом, що є характерним для України, створення мовної єдності (яка не заперечує розвиток етнічних мов у середині нації) має стати додатковим консолідуючим фактором і каталізатором зміцнення націона-

льної самосвідомості. Наразі в Україні не відтворюється почуття мовної єдності, солідарності, що, певним чином, деструктивно впливає на рівень національної самосвідомості.

Формування української нації стає процесом стихійним, хаотичним і, якщо враховувати наявність вельми потужних зовнішніх і внутрішніх сил, які свідомо цьому процесу протидіють, малорезультативним. По суті, створюється ентропійна, обтяжлива своєю невизначеністю ситуація. У зазначених умовах одним із небагатьох, досить організованих і дієвих націєтворчих чинників, які певною мірою вирізняються із суцільного ентропійного стану, є загальноосвітня школа, а в ній – українська словесність як навчальний предмет. Література як навчальний предмет має величезний потенціал у мовленнєвому розвитку особистості. Мовленнєвий розвиток активно поєднується з пізнанням образно відтвореного світу, з інтенсивним етико-естетичним формуванням особистості.

Націєтворчий чинник освіти буде проявлятися, зокрема, в наступному. Включення певного письменницького імені або твору в програму з метою не оглядового, а ширшого, тобто монографічного вивчення, надає тому імені й тому твору шансу набути знаковості. Включені до програми твори набувають знаковості поступово, з часом. Цьому сприяє їх активна інтерпретація в літературознавчому та методичному аспектах. Якщо митці та їхні твори завдяки школі набудуть знаковості, що в сукупності створить певну систему знакових імен української літератури, це матиме виняткове націєоб'єднуюче, а отже, й націєтворче значення. Випускники шкіл із різних куточків України йтимуть у життя вже духовно об'єднаними цією системою знаків. Таким чином вони стануть дотичними до рідної культури, і ця дотичність об'єднуватиме їх. Створюватимуться умови, за яких окремі, певним чином обрані індивідууми почнуть глибше закорінюватися у рідну культуру, відчуватимуть глибинну причетність до своєї землі, свого народу. Власне, з таких людей постане нова національна еліта. Художня література була й залишається унікальною, незамінною навчальною дисципліною із широким спектром навчально-виховних функцій. Вона має чітко виражені пріоритети в таких засадничих для людини освітньо-виховних напрямках, як національна ідентифікація, патріотизм, мовленнєвий розвиток, зокрема й риторичний, естетико-культурне виховання, яке стимулює розвиток образної свідомості. Крім того, необхідно взяти до уваги ще й історіознавчу, народознавчу та людинознавчу функції, якими наділена добре організована літературна освіта.

Націєтворчий чинник освіти несе в собі також і історія як навчальний предмет. Історична наука створює образи минулого та надає орієнтири на майбутнє. Небезпека постає в тому, що історична наука залежить від ідеологічних та політичних чинників. Отже, наука наукою, а історичні міфи все ж відіграють винятково важливу роль у націєтворчому процесі. Більше того, громадяни демонструють, що для них буденні уявлення про історію важливіші, ніж будь-які наукові аргументи. Ось і сучасна Україна є

своєрідним полем протистояння між двома версіями української історії: радянської, що все ще популярна в південно-східних регіонах, а також етнонаціональної, що культивується в західних областях. Все це спонукає до аналізу рівня й змісту історичної освіти в цілому та до пошуку шляхів удосконалення викладання історії. В суспільстві назріла проблема досягнення консенсусу з низки загальнонаціональних пріоритетів щодо нашого минулого [3]. Важливу роль у розв'язанні цих завдань має відіграти історія як предмет викладання в навчальних закладах. У будь-якому суспільстві навчальний предмет історії об'єктивно виконує дві основні функції: освітню, ознайомлюючи молоде покоління з актуальними проблемами історії, і суспільну, виховуючи майбутніх громадян на прикладах минулого.

Висновки. Отже, узагальнюючи міркування, можна стверджувати, що основними чинниками забезпечення ефективності націєтворчої функції освіти є формування національної ідеї, створення умов для національної ідентичності та розвитку національно свідомої політичної і соціальної еліти.

Список використаної літератури

1. Про загальну середню освіту : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 28. – Ст. 230.
2. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму / Г. Касьянов. – Київ, 1999. – 352 с.
3. Концепція та програми викладання історії України в школі (проекти) : Матеріали IV та V Робочих нарад з моніторингу шкільних підручників історії України / Упорядкування та редакція Наталі Яковенко, Людмили Ведмідь. – Київ : Стило, 2009. – 126 с.
4. Нестеренко Г. О. Роль еліти в національній самоорганізації: узгодження з ідеями “Зеленої книги” / Г. О. Нестеренко // Нова парадигма : журнал наук. пр. / гол. ред. В. П. Бех. – Вип. 46. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. – С. 99–107.
5. Нестеренко Г. О. Роль системи освіти в становленні української політичної нації / Г. О. Нестеренко // Філософія освіти. – 2006. – № 2 (4). – С. 177–186.
6. Нестеренко Г. О. Соціокультурні чинники національної самоідентифікації українців / Г. О. Нестеренко // Нова парадигма : журнал наук. пр. / гол. ред. В. П. Бех. – Вип. 68. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – С. 55–68.

Стаття надійшла до редакції 27.08.2014.

Серга Т. А. Образование как фактор формирования нации в Украине

Статья посвящена обоснованию связи процессов формирования нации в Украине с функционированием института образования и характеристике нациетворческой функции образования. Определены главные факторы обеспечения эффективности нациетворческой функции образования, среди которых – формирование национальной идеи, создание условий для национальной идентичности и развития национально сознательной политической и социальной элиты.

Ключевые слова: образование, язык, элита, нация, нацеобразование, общество, государство, политическая культура, национальные традиции, национальная идея, гражданское общество.

Serga T. Education as a Factor of Formation Nation in Ukraine

In today's globalized world, the expansion of communication and interaction between the peoples and cultures, is significantly enhanced nation's creation function of education. Therefore, it is the function of education requires the definition and development of technology implementation in modern society.

Domestic and foreign authors have devoted their attention to various aspects of this problem. Namely: general issues of ethno-national development; the nature and content of the Ukrainian political nation; Ethnic factors of development of the Ukrainian nation; the specifics of the Ukrainian national idea, national culture, national consciousness; national and ethnic identity; various aspects of civil society. There are works on historical memory and historical consciousness, the individual links are studies on the historical development of the Ukrainian nation. However, scientists warn against copying the experience of mature nations without due regard to their own capabilities.

Justification of the impact of the Institute of Education in the process of nation-building in Ukraine and to outline the main factors ensuring the effectiveness nation's creation function of education.

Education is a social institution that carries out the identification of individuals and social communities, provides cultural and national heterogeneity and also the integrity and stability of the society. At the present stage of development of the Ukrainian society before the formation of the task of consolidating the nation to implement political, economic and social reforms. And this process is impossible without the revival of spirituality and the formation of the nation, national consciousness and identity.

National idea as a factor in the formation of the nation, must retransmit the basic social values, such as government, traditions and language. Efficiency nation's creation function of education is determined by the appropriate education to each of these components.

Key factors in ensuring the effectiveness nation's creation function of education is the formation of the national idea, to create conditions for the development of national identity and national conscious political and social elite.

Key words: *education, language, the elite, the nation, the creation of the nation, society, the state, political culture, national traditions, national idea, civil society.*